

CERI (Inicjatywa na rzecz Eko Regionu Karpackiego) – to koalicja organizacji pozarządowych i instytucji badawczych, które współpracują na rzecz rozwoju zrównoważonego i ochrony Karpat.

Dorosły orlik krzykliwy z pisklęciem.
Fot. Miroslav Drawecky

Biuletyn

Przygotowany przez CERI dla wszystkich tych, którym los Karpat nie jest obojętny.

W hołdzie wojownikom ekologii (zapiski do portretu zbiorowego)

Suzanne Lieberman, były koordynator CERI

Wetniana, ręcznie robiona torebka z Maramures, wisząca na honorowym miejscu w moim pokoju, przypomina mi o barwnych dwóch i pół roku, które spędziłam w Karpatach. W listopadzie ubiegłego roku pożegnałam się z Inicjatywą na rzecz Eko Regionu Karpackiego – Carpathian EcoRegion Initiative (CERI). Bardzo się cieszę, że CERI

rozpoczyna realizację pierwszego dużego projektu jako koalicja działająca w Karpatach, tworząc sieć organizacji ekologicznych aktywnych na tym obszarze. Wspominając minioną działalność CERI i myśląc o planach na przyszłość tej organizacji, nie sposób pominąć tych, którzy ją tworzą – ludzi stojących za tą inicjatywą...

szczerze
mówiąc...

Zbigniew na przełęczy Wyzna, pasmo Połoniny Caryńskiej w Rezerwacie Biosfery Karpat Wschodnich.

Miroslav przy północnym wejściu na teren Parku Narodowego Slovensky Raj.

Karpackie lasy to sanktuarium Eriki.

Dogłębna znajomość historii i zagadnień kulturalnych Wschodnich Karpat **Zbigniewa Niewiadomskiego** (Rezerwat Biosfery Karpat Wschodnich – Eastern Carpathians Biosphere Reserve – ECBR – www.unesco.org/mab/ecbr), predysponuje go na naturalnego lidera w zarządzaniu transgranicznymi obszarami chronionymi. Zmęczony miejskim życiem w Warszawie, Zbigniew zajął się ochroną przyrody. Jego pierwsze działania w tym zakresie związane były z protestami przeciwko budowie stacji narciarskiej na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, który jest jednym z siedmiu obszarów chronionych wchodzących w skład Rezerwatu Biosfery Karpat Wschodnich, często uważanego za najbardziej dziką część Karpat. Do swoich najważniejszych osiągnięć w zakresie ochrony przyrody, Zbigniew zalicza zaangażowanie swoje i ECBR w proces negocjacji i podpisania Konwencji Karpackiej. Jego projekt ENACT („Extension of NATURA 2000 into Carpathian Transboundary Protected Areas in Ukraine” – „Rozszerzenie zasięgu projektu NATURA 2000 na transgraniczne obszary chronione na Ukrainie”) stanowi priorytet dla ECBR – jak również dla CERI – z uwagi na rolę, jaką może odegrać na Ukrainie oraz w UE, rozszerzając unijne podejście do ochrony przyrody (Natura 2000) na tereny poza granicami Unii Europejskiej. Ukraińska część Karpat (15% powierzchni kraju) jest jedyną, gdzie można jeszcze wyznaczyć nowe obszary chronione, stąd kluczowa rola Karpat Wschodnich w budowaniu karpackiej sieci organizacji ekologicznych.

Miroslav Dravec, reprezentujący Stowarzyszenie Ochrony Ptaków Drapieżnych (www.dravce.sk), pracuje na bardziej lokalną skalę niż Zbigniew, działając na rzecz ptaków drapieżnych i sów. Miroslav zna bardzo dobrze każdy skrawek siedliska umożliwiającego zagrożonym gatunkom ptaków drapieżnych (orły, sokoły, sowy) zakładanie gniazd lub żerowanie, od rzeki Poprad po granicę z Węgrami na południu i po Koszyce na wschodzie. Ponad 20 lat doświadczeń w obserwacji orlika krzykliwego, umożliwiło Miroslawowi opracowanie pierwszego regionalnego spisu najważniejszych gatunków karpackich (w Rumunii, części Słowacji i na Ukrainie), przy współpracy z Grupą Milvus i innymi ornitologami z CERI. Miroslav współpracuje też blisko z dr. Ladislavem Simakiem, chirurgiem z Koszyc, który w wolnym czasie zajmuje się ratowaniem chorych ptaków drapieżnych, takich jak orzeł cesarski, orzeł przedni, orlik krzykliwy, sokół wędrowny, raróg stepowy. Ta współpraca umożliwiła Miroslawowi i kolegom z jego organizacji obserwację efektów fragmentacji siedlisk, kłusownictwa i zjawiska biologicznego nazywanego „kainizmem” (orzeł przedni i orlik krzykliwy), których nie udało się wychwycić podczas standardowych badań prowadzonych przez instytucje publiczne, a które odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu populacją i ochronie gatunków.

Wreszcie **Erika Stanciu**, Program na rzecz Dunaju i Karpat WWF (www.panda.org/dcpo), która prowadzi różnorodne działania (obszary chronione i Natura 2000, gospodarka leśna, program ochrony kozic i niedźwiedzi), stosując najwyższe standardy ochrony przyrody

w warunkach politycznej i gospodarczej niepewności. Swój upór i bezkompromisowość w ochronie przyrody zawdzięcza Klubowi Ochrony Przyrody i Turystyki, do którego należała w szkole, a także swoim węgierskim korzeniem, w szczególności mniejszości narodowej z Szekely, dla której przyroda stanowi bardzo ważny element życia codziennego. Pomimo, że Erika, były dyrektor Parku Narodowego Retezat, a od niedawna prezes Europarku, jest zwolennikiem działania na rzecz całego ekosystemu, podobnie jak inni zagorzali obrońcy przyrody z regionu, w trakcie debat na temat rozwoju, zawsze podkreśla rolę przyrody. Ubolewa nad brakiem poważniejszego zainteresowania za strony rządu Rumunii obszarami chronionymi, pomimo przemian strukturalnych w administracji zgodnych z wymogami UE. Uważa, że najlepszą metodą oddziaływania na politykę są modelowe projekty, angażujące zainteresowane strony w rozwiązywanie złożonych problemów w oparciu o zasady współpracy partnerskiej.

Myślę, że osoby opisane powyżej, jak również wielu innych zaangażowanych w działalność CERI, mają wspólne cechy, dzięki którym ich działania są skuteczne: niezachwianą wierność swoim ideałom, etykę „środowiskową” i umiejętność działania w imię szerszych, ważnych dla całego ekoregionu, celów. Niestety, tę trójkę wojowników ekologii łączy też coś innego: wszyscy muszą stawić czoła potężnemu kryzysowi, dotykającemu prowadzonej przez nich działalności. W sytuacji, gdy zainteresowania donatorów przesuwają się coraz bardziej na wschód, pozostawiając krajom regionu karpackiego coraz mniej czasu na korzystanie z funduszy, w połączeniu z mało efektywnymi strukturami administracji rządowej, zaangażowanymi w obsługę tych funduszy, wielu z członków CERI, podobnie jak trójka przedstawiona powyżej, ryzykuje nie tylko utratą funduszy niezbędnych do realizacji najpotrzebniejszych projektów, ale również utratą płynności finansowej ich organizacji, co może doprowadzić do ich zamknięcia. ECBR pozostawiono bez żadnego wsparcia, ani możliwości operacyjnych, co grozi zatrzymaniem wielu z projektów Zbigniewa, dotyczących obszarów chronionych na terenie Rezerwatu, w tym projektu ENACT. Miroslav chciałby móc płacić lekarzowi, który, aby ratować zagrożone ptaki drapieżne, zmuszony jest kraść niezbędne materiały ze szpitala. Bez funduszy umożliwiających pokrywanie niezbędnych, podstawowych kosztów działań, które Stowarzyszenie Ochrony Ptaków Drapieżnych realizuje na razie pro bono (co jest zresztą typowe dla większości członków CERI), ochrona ptaków drapieżnych w Karpatach poważnie ucierpi. Nie do przyjęcia jest też fakt, że Park Narodowy Retezat, po zakończeniu projektu finansowanego ze środków GEF, pozostawiono bez żadnych funduszy, umożliwiających prowadzenie choćby podstawowych działań.

Kiedy w sierpniu 2003r. dołączyłam do inicjatywy, CERI wydawało się organizacją trochę przestarzałą. Jednak historie członków CERI stanowią najlepszy dowód na to, że CERI jest teraz potrzebne bardziej, niż kiedykolwiek przedtem. Wpływ tych „wojowników

ekologii" na ich regiony jest nieproporcjonalnie duże w porównaniu do funduszy i wsparcia, których potrzebują. Ich działalność pomaga w zapewnieniu luk prawnych, zmianie mentalności i podejścia do spraw związanych z ochroną środowiska naturalnego. W ciągu ostatnich kilku lat, zarząd organizacji, jej członkowie i ja próbowaliśmy zbudować efektywną strukturę pozwalającą na pełne wykorzystanie możliwości współpracy w ramach sieci, przekształcając CERi w jednostkę usprawniającą przepływ informacji, danych, projektów i metodologii działania dla całego obszaru Karpat. Jestem ciekawa, czy CERi, pełniąc tą funkcję, rzeczywiście potrafi stworzyć odpowiednie mechanizmy wsparcia dla organizacji pozarządowych, a jeśli tak, to czy spowoduje to, że CERi stanie się bardziej aktywne na szczeblu lokalnym, czy też będzie organizacją kontestującą niedoskonałości systemu ochrony przyrody.

CERi jako organizacja i jako pewna koncepcja dotycząca określonego regionu, nauczyła mnie wielu rzeczy, z których przytoczę poniżej tylko kilka. Przykład Ukrainy (na którą bez wątpienia wpływ miał model rumuński), gdzie działają jedne z najbardziej asertywnych i skutecznych osób i organizacji w Karpatach, pokazał, że CERi nie koniecznie powinno kłaść swój główny nacisk na projekty realizowane w krajach, w których systemy polityczne są najbardziej dostępne dla obywateli i sprawnie funkcjonują.

Podobnie, członkowie CERi z Serbii, jedna z najbardziej otwartych i zaangażowanych (w naprawdę demokratyczny sposób) grup, nauczyli mnie, że nie należy patrzeć na sprawy ekoregionu karpackiego tylko przez pryzmat geograficznego powierzchni Karpat w danym kraju. Uważam, że członkowie CERi powinni w znacznie większym stopniu na sobie polegać: np. działania mające na celu przetłumaczenie uprzedzeń kulturowych na Ukrainie mogą w znacznym stopniu ułatwić społeczną akceptację dla zarządzania transgranicznymi obszarami chronionymi. Cieszy mnie fakt, że członkowie CERi identyfikują się z organizacją, chciałabym też, żeby zrezygnowali z „wyłączności” na pewne pomysły i idee, i zdali sobie sprawę z konieczności współpracy oraz z korzyści, jakie z niej wynikają. Uważam, że to dobry moment, aby przekazać pałeczkę. Program na rzecz Dunaju i Karpat WWF może być dumny z faktu, że wykreaował nową, wyspecjalizowaną organizację działającą na rzecz ochrony ekoregionu Karpat. A CERi może być dumne z tego, że usamodzielnili się od WWF.

Najnowszym zadaniem CERi jest przyjęcie roli forum dla lokalnie działających organizacji pozarządowych w poszerzonej Unii Europejskiej, aby umożliwić im udział w dyskusji na temat rozwoju gospodarczego Karpat. Cieszę się, że mogłam być częścią odrodzenia CERi i czekam na przyszłą współpracę i wspólne świętowanie sukcesów. ■

Ekoturystyka – zrównoważona szansa dla regionu karpackiego

gorący temat

1. Strony podejmą środki mające na celu promowanie zrównoważonej turystyki w Karpatach, przynoszącej korzyści ludności miejscowej, opartej na wyjątkowym charakterze przyrody, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Karpat, a także rozszerzą współpracę w tym celu.

2. Strony będą prowadzić politykę mającą na celu promowanie współpracy transgranicznej, przyczyniającej się do rozwoju zrównoważonej turystyki, na przykład przez opracowywanie skoordynowanych lub wspólnych planów zarządzania transgranicznymi lub przygranicznymi obszarami chronionymi oraz innymi terenami o walorach turystycznych.

Artykuł 9. „Zrównoważona Turystyka”, Ramowa Konwencja o Ochronie i Rozwoju Zrównoważonym Karpat (Konwencja Karpcka, podpisana w 2003, weszła w życie w styczniu 2006).

Stanowisko oficjalne

Ekoturystyka jest nową formą jednej z największych i najszybciej rozwijających się obecnie gałęzi przemysłu na świecie. Początki ekoturystyki sięgają końca lat 80-tych XXw. i związane są z wysiłkami na rzecz ograniczenia negatywnego oddziaływania na środo-

wisko tradycyjnej turystyki, np. zużycia surowców naturalnych, zanieczyszczenia i zmianami w ekosystemach. Międzynarodowe Stowarzyszenie Ekoturystyki definiuje ekoturystykę jako „odpowiedzialne podróżowanie do obszarów o walorach przyrodniczych, które przyczynia się do ochrony środowiska naturalnego i poprawia jakość życia lokalnych mieszkańców”. W zrozumieniu tego terminu kluczową rolę odgrywają implikacje środowiskowe i społeczne. Krokiem milowym w rozwoju tego nowego rodzaju turystyki było ogłoszenie przez Organizację Narodów Zjednoczonych roku 2002 „Międzynarodowym Rokiem Ekoturystyki”.

Ekoturystyka opiera się na zasadach turystyki zrównoważonej, która „polega na takim korzystaniu z zasobów materialnych i niematerialnych środowiska, aby była zachowana równowaga w sferze nie tylko ekologicznej, ale też społecznej, ekonomicznej i przestrzennej. Najważniejszym rezultatem jej rozwoju jest wzrost poziomu i jakości życia ludzi, zarówno mieszkańców regionów recepcji turystycznej jak i samych turystów”.

Deklaracja Ekoturystyki z Quebec określiła cechy, które odróżniają ekoturystykę od turystyki zrównoważonej. Zgodnie z nimi, ekoturystyka:

- aktywnie przyczynia się do ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;

Pisklę orlika krzykliwego.

Instalacja.

CERI Secretariat

CERI – Carpathian EcoRegion Initiative
Podunajská 24, 821 06 Bratislava
Slovakia
Tel./fax: +421 2 455 240 19,
+421 2 456 402 01
E-mail: ceri@changenet.sk
Webpage: www.carpat.es.org

Członkowie Zarządu CERI:

REPUBLIKA CZESKA

Nadace Partnerstvi

Tomas Ruzicka
Panska 7, CZ-602 00 Brno
Tel: +420 542422771
Fax: +420 542422777
Email: tomas.ruzicka@ecn.cz
Web: www.nadacepartnerstvi.cz
Status: organizacja pozarządowa

WĘGRY

Środkowo- i Wschodnioeuropejska Grupa Robocza na rzecz Wzbogacenia Bioróżnorodności (CEEWEB)

Andras Krolopp
Kuruclesi ut 11/A, 1025 Budapeszt
Tel: +63 13980135
Fax: +63 13980136
Email: office@ceeweb.org,
krolopp@ceeweb.org
Web: www.ceeweb.org
Status: organizacja pozarządowa

POLSKA

Fundacja Partnerstwo dla Środowiska Rafał Serafin

ul. Bracka 6/6, 31-005 Kraków
tel: +48 124225088
Fax: +48 124294725
Email: serafin@epce.org.pl
Web: www.epce.org.pl
Status: organizacja pozarządowa

cd. na str. 6

Ścieżki winiarskie na Morawach.

- angażuje lokalną społeczność w planowanie, rozwój i świadczenie usług turystycznych, przyczyniając się do ich dobrobytu;
- pomagają turystom poznać i zrozumieć lokalne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe;
- nastawiona jest przede wszystkim na turystów indywidualnych i małe grupy“.

Ekoturystyka skupiona jest na lokalnej florz, faunie i kulturze jako głównych atrakcjach, jednocześnie zachęcając osoby świadczące usługi turystyczne do stosowania zasad zrównoważonego rozwoju, np. oszczędzania wody, recyklingu, efektywnego wykorzystania energii, zapobiegania zanieczyszczeniom, minimalizacji ilości powstających odpadów itd.

Program Środowiskowy ONZ propaguje ekoturystykę jako narzędzie rozwoju, które może pomóc w osiągnięciu trzech podstawowych celów Konwencji o Biologicznej Różnorodności:

- ochrona biologicznej (i kulturowej) różnorodności, poprzez wzmacnianie systemów (publicznych i prywatnych) zarządzania obszarami chronionymi oraz podnoszenie wartości zdrowych ekosystemów;
- promocja zrównoważonego korzystania z bioróżnorodności, poprzez generowanie dochodów, tworzenie miejsc pracy i możliwości biznesowych związanych z ekoturystyką i dziedzinami powiązanyymi; oraz
- dzielenie korzyści z ekoturystyki ze społecznością lokalną, poprzez uzyskanie akceptacji i zaangażowanie mieszkańców w planowanie i zarządzanie ekoturystyką w ich regionie.

Realizacja na szczeblu lokalnym: „Ścieżki Winiarskie“ na Południowych Morawach

Ekoturystyka, nowy i prężny ruch, otwiera różne możliwości dla osób zajmujących się przemysłem turystycznym. Może też stanowić szansę rozwoju dla danego regionu. Model oparty na ekoturystyce odniósł sukces na Morawach południowych, południowo-wschodniej części Czech. Południowe Morawy były regionem zacofoyam pod względem gospodarczym i społecznym – gospodarka, tradycje i społeczność Moraw ucierpiały w związku z wygnaniem ludności niemieckiej po II wojnie światowej oraz rządami komunistów, które doprowadziły do upadku większość prywatnych przedsiębiorstw, w tym małych prywatnych winnic. Morawy to obszar o dużych tradycjach winiarskich i ponad 300 „winiarskich gminach“. Przekształcenie hobbystycznej produkcji wina w źródło utrzymania mieszkańców Moraw, a także rozbudowa infrastruktury usług turystycznych wydawało się rozwiązaniem, które mogłoby wyrwać południowe Morawy ze stagnacji. Aby nadać impuls lokalnej gospodarce i jednocześnie chronić i zachować lokalne bogate dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, Nadace Partnerstvi (Czeska Fundacja Partnerstwo dla Środowiska) rozpoczęła w 1997r. realizację Morawskich Ścieżek Winiarskich. Ścieżki te zrealizowano zgodnie z założeniami szlaków turystycznych „Greenways“ – szlaków przeznaczonych dla turystyki

rowerowej, pieszej lub konnej, które przyczyniają się do zachowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego danego regionu, umożliwiają turystom bezpieczne podróżowanie, rekreację i promują zdrowy tryb życia. Początkowo na Morawach 20 winiarskich gmin utworzyło Związek Gmin Winiarskich Południowych Moraw. W ciągu 2 lat do projektu dołączyło 230 gmin, które do tej pory wytyczyły i oznakowały 1500 km ścieżek winiarskich.

Korzyści dla lokalnych społeczności, wynikające z projektu, są oczywiste. W okresie 1998 – 2004 Morawskie Ścieżki Winiarskie wygenerowały dodatkowe inwestycje w gospodarkę Moraw w wysokości ponad 700 000 Euro. Ocenia się, że w ciągu kolejnych 5 lat przyczynią się do utworzenia ok. 30 000 miejsc pracy. Mieszkańcy regionu na nowo odkryli swoje dziedzictwo, które przez 50 lat pozostawało prawie całkiem zapomniane.

Rozwijająca się ekoturystyka sprawiła, że ochrona przyrody i dziedzictwa kulturowego stała się priorytetem – w wielu gminach podjęto działania zmierzające do uporządkowania przestrzeni publicznej – modernizacja infrastruktury ulicznej, uporządkowanie parków i terenów zielonych, renowacja tradycyjnych piwnic i pras winiarskich, wykonanie nawierzchni na ścieżkach rowerowych, sadzenie drzew wzdłuż szlaków i tworzenie ekologicznych korytarzy. Dodatkową korzyścią, wynikającą z projektu jest fakt, że Ścieżki Winiarskie zjednoczyły gminy, których przez lata nic nie łączyło. Projekt stworzył wspólną wizję dla mieszkańców południowych Moraw oraz dał im podstawy do poczucia dumy i identyfikacji z regionem.

Ostatnio uruchomiono również system certyfikacji dla restauracji i pensjonatów „Przyjazne dla rowerzystów“, aby promować infrastrukturę turystyczną przygotowaną z myślą o turystyce rowerowej.

Ekoturystyczne certyfikaty jako narzędzie ochrony przyrody i rozwoju zrównoważonego: model rumuński.

W chwili obecnej podejmowane są różne próby utworzenia krajowych i międzynarodowych programów akredytacji i certyfikacji ekoturystycznej. Programy te głównie koncentrują się na infrastrukturze przyjaznej dla środowiska i zaawansowanych systemach moni-

torowania środowiskowego. Produkty ekoturystyczne mają również umożliwić poznanie i zrozumienie lokalnej historii, tradycji, fauny i flory oraz podnosić świadomość ekologiczną i kulturową wśród turystów.

Rumunia jest jednym z pierwszych krajów w Karpatach, gdzie opracowano system certyfikacji ekoturystycznej. We wrześniu 2005r. Stowarzyszenie Ekoturystyczne w Rumunii we współpracy z Ministerstwem Środowiska i Gospodarki Wodnej, Rumuńską Narodową Organizacją Turystyczną, Instytutem Badań i Rozwoju Turystyki oraz Uniwersytetem Geografii w Bukareszcie, wypracowało zestaw kryteriów certyfikatu ekoturystycznego.

Certyfikaty dotyczą trzech kategorii: (1) produkt turystyczny, (2) ekoturystyczna miejscowość, (3) miejsce noclegowe. Rumuńscy eksperci opracowali też osiem zasad, wyróżniających ekoturystykę:

1. Zasada Koncentracji na Obszarach Naturalnych – działania turystyczne związane są ze środowiskiem naturalnym, a turyści mają okazję do bezpośredniego kontaktu z naturą.
2. Zasada Interpretacji Działań Ekoturystycznych – działania oparte są na interakcji ze środowiskiem naturalnym i zachęcają turystów do rozszerzania wiedzy na temat środowiska, jego lepszego zrozumienia i doceniania jego walorów. Jednocześnie turyści powinni mieć dostęp do wiarygodnych i rzetelnych informacji oraz różnych technik umożliwiających ich interpretację. Przewodnicy oraz inne osoby obsługujące ruch turystyczny powinny być odpowiednio przeszkolone w zakresie ekoturystyki oraz potrafić przekazać turystom odpowiednie informacje, jak również działań i zachowywać się tak, aby zminimalizować oddziaływanie na środowisko.
3. Zasada Zrównoważonego Środowiska – w ramach oferowanych usług wykorzystywane są najlepsze, z punktu widzenia ochrony przyrody i zapewnienia rozwoju zrównoważonego, praktyki dotyczące turystyki i planowania. Oznacza to, że zidentyfikowano ryzyko dla środowiska oraz podjęto kroki w celu zminimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko. Aspekty, które należy tu wziąć pod uwagę, dotyczą między innymi: gleby,

wody, gospodarki odpadami, metod i materiałów stosowanych w budownictwie, oświetlenia, hałasu, „zanieczyszczeń” krajobrazu, minimalizacji zanieczyszczenia powietrza, zrównoważonego transportu, zużycia energii itd.

4. Zasada Współdziałania w Ochronie Obszarów Naturalnych – może oznaczać środki finansowe przekazywane na cele związane z rewitalizacją obszarów przyrodniczych, sprzątanie śmieci pozostawionych przez turystów, wspieranie organizacji zajmujących się ochroną przyrody. Ekspertki sugerują, że ok. 3% ceny płaconej przez każdego turystę powinno być przekazywane na cele związane z lokalnymi planami ochrony środowiska naturalnego.
5. Zasada Konstruktynego Współdziałania w Rozwoju Społeczności Lokalnej – korzyści z rozwoju turystyki dotyczą całej społeczności poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, korzystanie z lokalnych zasobów, usług i produktów.
6. Zasada Wrażliwości na Lokalną Kulturę i Tradycję – ekoturystyka promuje lokalne dziedzictwo kulturowe i nie ingeruje w codzienne życie mieszkańców.
7. Zasada Satysfakcji Klientów – oferowane atrakcje turystyczne spełniają, lub przewyższają, oczekiwania turystów.
8. Zasada Świadomego Marketingu – oznacza, że w ramach marketingu usług ekoturystycznych turyści otrzymują pełne i rzetelne informacje, które podkreślają szacunek dla dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego miejscowości ekoturystycznych oraz podnoszą poziom satysfakcji turystów.

Warunkiem wstępnym ubiegania się o certyfikat w każdej z kategorii jest posiadanie niezbędnych dokumentów i licencji dotyczących rodzaju prowadzonej działalności. Produkty turystyczne zawierające komponenty, które w sposób negatywny oddziałują na środowisko naturalne, takie jak polowanie lub sporty motorowe, nie mogą ubiegać się o otrzymanie certyfikatu. Ponieważ ekoturystyka jest nową dziedziną rozwijającą się w ramach działalności turystycznej w Rumunii, system certyfikatów wprowadzono na okres próbny (wrzesień 2005 – wrzesień 2006), aby ocenić jego wpływ na jego beneficjentów. Jednocześnie trwają prace nad udoskonaleniem systemu. ■

Źródła:

www.stezky.cz – website Ścieżek Winiarskich na Morawach
www.cyklistevitani.cz – website „Przyjazne dla rowerzystów”
www.eco-romania.ro – website Stowarzyszenia Ekoturystycznego w Rumunii

Osoby do kontaktu:

Tomas Ruzicka
 Nadace Partnerství, Brno,
 Republika Czeska

Andreas Beckmann,
 WWF Program na rzecz
 Dunaju i Karpat
 Wiedeń, Austria

RUMUNIA

Uniwersytet Transylwanii w Braszowie,
Wydział Gospodarki i Inżynierii Leśnej
Dr Ioan Vasile Abrudan
Sirul Beethoven 1,2200 Braszów
Tel: +40 268476808
Fax: +40 268476808
Email: abrudan@unitbv.ro
Web: www.unitbv.ro/silvic
Status: szkoła wyższa

SERBIA

Ecolibri-Bionet
Nenad Robajac
Sindjeliceva 7, 11 000 Belgrad
Tel: +381 113442975
Fax: +381 113442975
Email: nrbbionet@eunet.yu
Web: www.ecolibribionet.co.yu
Status: organizacja pozarządowa

SŁOWACJA

DAPHNE – Instytut Ekologii Stosowanej
Jan Seffer
Podunajska 24, SK-821 Bratysława
Kom: +421 905982865
Tel./fax: +421 245524019
Email: jansef@changenet.sk
Web: www.daphne.sk
Status: organizacja pozarządowa

UKRAINA

Klub Ekologiczny „Karpaty”
Jaroslaw Dowhanych
P.O.B 10, Rachów, 90600 Zakarpatska
oblast
Tel: +3803132 25155
Fax: +3803132 21216
Email: ecoclub@rakhiv.ukrtel.net
Status: organizacja pozarządowa

ORGANIZACJA MIĘDZYNARODOWA

WWF Program na rzecz Dunaju i Karpat
Mike Baltzer
Mariahilfer Strasse 88a/3/9,
A-1090 Wiedeń
Tel: +43 15245470-20
Fax: +43 15245470-7
Email: mbaltzer@wwfcdp.org
Web: www.panda.org/dcpo
Status: organizacja pozarządowa

Ukraińsko-słowackie karpackie lasy bukowe nominowane do Listy Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO

wydarzenia

Wasył Pokynczeređa, Klub Ekologiczny „Karpaty”, Rachów, Ukraina.

Na wstępie tego artykułu cofnijmy się w czasie do Konwencji Światowego Dziedzictwa, przyjętej przez UNESCO w 1972r. Ukraina ratyfikowała Konwencję 16 lat później, 4 października 1988r., decyzją Prezydium Rady Najwyższej Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Obecnie na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO znajduje się 788 obiektów, 611 z nich znajduje się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego, 154 na Liście Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego, a 23 na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego. Tylko trzy obiekty z Ukrainy zostały do tej pory wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego – Sobór Św. Zofii i Ławra Peczerska w Kijowie oraz historyczne centrum Lwowa. Żaden z naturalnych obszarów Ukrainy nie trafił na razie na Listę Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego.

UNESCO definiuje dziedzictwo przyrodnicze jako naturalne obiekty lub ściśle wyznaczone obszary posiadające nadzwyczajną wartość z punktu widzenia nauki, ochrony przyrody lub z uwagi na ich naturalne piękno. Obecnie na Ukrainie tylko jeden obiekt ma szansę na wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego – karpackie lasy bukowe. W październiku 2004r. w Mukaczewie (obwód zakarpacki) odbyły się międzynarodowe warsztaty pt. „Identyfikacja potencjalnych obiektów światowego dziedzictwa przyrodniczego”, zorganizowane pod egidą UNESCO, w których wzięli udział czołowi przedstawiciele ochrony przyrody z Ukrainy i z zagranicy, eksperci UNESCO, reprezentanci organizacji pozarządowych i władz.

Podczas warsztatów zaprezentowano kilkanaście obiektów i obszarów dziedzictwa przyrodniczego i kulturalnego na Ukrainie. Wśród nich znalazły się lasy bukowe w Karpatach, pierwotne stopy Askanii Nowej, Polesie, Park Zofiówka w Humaniu i przełom rzeki Smotrycz. Po długiej dyskusji i dokładnej analizie przedstawionych materiałów, uczestnicy warsztatów postanowili rozpocząć prace nad przygotowaniem jednej nominacji – dla lasów bukowych w Karpatach. Przy okazji warto nadmienić, że pierwsza propozycja

wpisania lasów z Karpackiego Rezerwatu Biosfery na Listę Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego pojawiła się w rezolucji podjętej przez uczestników międzynarodowej konferencji pt. „Znaczenie naturalnych lasów klimatu umiarkowanego w Europie” (Mukaczewo, 17-21 października 2003r.).

Teraz kilka słów o obiekcie nominowanym do listy UNESCO. W jego skład wchodzi 9 wyodrębnionych obszarów lasów bukowych, o całkowitej powierzchni 59466,8 ha, znajdujących się na Słowacji i Ukrainie. Po stronie słowackiej znajdują się trzy obszary lasów bukowych: Havesova, Vihorlat i Stuzycza. Całkowita powierzchnia tych lasów na Słowacji wynosi 986,2 ha, plus strefa ochronna o powierzchni 221,8 ha. Po stronie ukraińskiej nominowano lasy bukowe znajdujące się na terenie Karpackiego Rezerwatu Biosfery (12625,8 ha lasów plus 39486,0 ha strefy ochronnej) oraz na terenie Użańskiego Parku Narodowego (2532,0 ha lasów plus 3615,0 ha strefy ochronnej). Jak widać, lasy bukowe z Karpackiego Rezerwatu Biosfery stanowią największą część nominowanego obszaru. Są to lasy zlokalizowane w powiatach Tiacziw i Rachów obwodu zakarpackiego na południowym stoku połoninsko – czarnohorskiego działu wodnego.

Wniosek, którego przygotowanie zajęło prawie dwa lata, został złożony do UNESCO na wiosnę 2006r. Główną rolę w jego przygotowaniu odegrali tacy ukraińscy eksperci, jak Fedir Hamor, Jaroslaw Dowhanych, Wasył Pokynczeređa, Dmytro Suchariuk (Karpacki Rezerwat Biosfery), Hryhorij Parczuk (Państwowy Zarząd Rezerwatów Przyrody), Svitlana Zyman (Instytut Botaniki), oraz ich słowaccy koledzy: Ivan Vološčuk (Tatrzański Park Narodowy) i Viliam Pichler (Politechnika w Zvoleniu). W najbliższym czasie eksperci UNESCO odwiedzą Ukrainę, aby przekonać się, czy nominowany obszar spełnia warunki światowego dziedzictwa przyrodniczego. Następnie, na podstawie raportu przygotowanego przez ekspertów, komisja UNESCO podejmie decyzję o wpisaniu lub nie ukraińsko-słowackiego obszaru na listę. Pozostaje nam cierpliwie czekać na decyzję! ■

Marka regionalna z Białych Karpat

wydarzenia

Tomas Ruzicka, Czeska Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Brno, Czechy

Białe Karpaty to jedna z najbardziej wysuniętych na zachód części Karpat, na granicy między Słowacją i Republiką Czeską. W obydwóch krajach obszar ten jest zakwalifikowany jako rezerwat krajobrazowy (kategoria V wg klasyfikacji Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody – IUCN).

W 1996r. obszar ten został też zakwalifikowany jako rezerwat biosfery UNESCO. Historycznie, tereny te były znane jako „krajina owoców”, słynąc przede wszystkim z uprawy jabłek i śliwek. Najcenniejszymi walo-

rami naturalnymi regionu są sady z ponad 600 tradycyjnymi odmianami owoców oraz hale, na których rośnie ponad 30 odmian storczyka. Tereny te są również interesujące pod względem różnorodności kulturowej i etnicznej – poszczególne regiony mają własne stroje ludowe, pieśni, tradycje i dialekty. Tradycje i muzyka ludowa nadal stanowią część życia codziennego mieszkańców Białych Karpat.

Symbioza człowieka i przyrody w Białych Karpatach zachowała się dzięki specyficznej sytuacji tego

regionu – zacofanego obszaru wiejskiego – pozostającego na marginesie zainteresowań najpierw Habsburgów, a później komunistów. Upadek rolnictwa i przemysłu po 1989r., jak również nagłe otwarcie dostępu do nowych produktów i możliwości niszczą tkankę społeczności lokalnych i tradycyjnego stylu życia, powodując erozję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu. W niektórych częściach regionu bezrobocie przekracza 20%. To, w połączeniu z nowymi możliwościami na innych terenach, powoduje odpływ młodych ludzi z regionu. Ci, którzy pozostają, coraz rzadziej stosują tradycyjne metody użytkowania ziemi.

Stowarzyszenie lokalnie działających organizacji pozarządowych „Tradycje Białych Karpat” (1998) połączyło siły z kilkoma producentami owoców, aby razem chronić i promować dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Białych Karpat. Powstała regionalna marka, wykorzystywana w marketingu lokalnych produktów wysokiej jakości oraz promocji regionu. Wśród produktów używających marki „Tradycje Białych Karpat” znajdują się, między innymi, wielokrotnie nagradzany sok jabłkowy z Hostetina, wołoska baranina, suszone owoce i tradycyjne wyroby rzemiosła artystycznego.

Jarmark Św. Mikołaja, zainicjowany przez organizację pozarządową Kosenka, członka „Tradycji Białych Karpat”, to przykład regionalnej imprezy, która zdobywa coraz większe uznanie. Obecnie jest to jeden z najpopularniejszych tradycyjnych jarmarków, na którym można kupić wyroby lokalnego rzemiosła artystycznego, poznać potrawy i tradycje Białych Karpat. Odwiedzający jarmark mogą spróbować tradycyjnej wódki

ze śliwek („slivovica“), ciasta z gruszkami („frgale“) oraz posłuchać pieśni wykonywanych przy akompaniamencie cymbałów, muzyki, która jest wkomponowana w życie tego regionu, tak, jak widok owiec pasących się na halach.

Za realizowane działania Kosenka otrzymała w 2001r. nagrodę Zielonego Jabłka, przyznawaną przez brytyjską Green Organisation.

Sztandarowym produktem „Tradycji Białych Karpat” jest naturalny sok jabłkowy. Sok sprzedawany jest w dużych supermarketach w całym kraju, jednak naj-

wiekszy nacisk kładzie się na rynek lokalny (w promieniu do 100 km od Białych Karpat).

Sok produkowany jest w małej wytwórni, zlokalizowanej w niewielkiej wsi Hostetin (ok. 300 mieszkańców). Wytwórnia stanowi źródło dochodów dla lokalnych sadowników oraz zapewnia kilkanaście sezonowych miejsc pracy dla mieszkańców, jest również ważnym elementem szerszej strategii zachowania bogactwa różnorodności owoców, liczących ponad 250 gatunków, uprawianych tradycyjnie w Białych Karpatach. Wyższe ceny oferowane za lokalne odmiany zachęcają sadowników do prowadzenia tradycyjnych, ekologicznych upraw. Strategia zakłada również organizację konkursów dla hodowców lokalnych odmian owoców, ochronę tradycyjnych odmian i opracowanie map ich uprawy.

Wytwórnię soku prowadzą wspólnie stowarzyszenie „Tradycje Białych Karpat”, lokalni producenci owoców i samorząd Hostetina. Sok, jak już wyżej wspomniano, jest sprzedawany pod marką „Tradycje Białych Karpat”. W 2003r. otrzymał nagrodę Ekologiczny Produkt Roku w konkursie organizowanym w Czechach przez fundację Nadace Partnerstvi oraz stowarzyszenie rolników ekologicznych Pro-Bio od 2002r.

W przeszłości w Białych Karpatach istniały setki identycznych suszarni owoców. Niestety, do dnia dzisiejszego przetrwały tylko dwie. Jedna z nich, zlokalizowana w Hostetinie, została odnowiona dzięki pomocy stowarzyszenia „Tradycje Białych Karpat”. Suszarnia wykorzystywana jest przez mieszkańców wsi. W przeciwieństwie do wytwórni soku, suszarnia służy do produkcji suszonych owoców na małą skalę, tylko dla zaspokojenia potrzeb lokalnego rynku. Suszarnia nie jest przedsięwzięciem komercyjnym, stanowi raczej miejsce spotkań mieszkańców, gdzie rozmawia się o ważnych wydarzeniach.

Marka regionalna stanowi ważne i popularne narzędzie, służące promocji tradycyjnych, lokalnych produktów i budujące lokalny patriotyzm. Pomaga małym i średnim wytwórcom w kreowaniu popytu na lokalne produkty wśród turystów odwiedzających dany region. Może w sposób znaczący oddziaływać na rozwój małych przedsiębiorstw oraz pomóc w zachowaniu tradycyjnych potraw, produktów i zwyczajów danego obszaru. ■

Wytwórnia soku jabłkowego.

Suszarnia owoców.

Ochrona dużych drapieżników w Karpatach Zachodnich

Miroslav Kutal, Hnutí DUHA, Olomuniec (Friends of the Earth, Republika Czeska),
Koordynator projektu ochrony dużych drapieżników w Beskidach

Wilczy Patrol.

Celem realizowanego przez nas projektu dotyczącego dużych zwierząt mięsożernych w Beskidach (zachodnia część Karpat) jest ich ochrona i wypracowanie naturalnych i społeczno-politycznych warunków niezbędnych do przywrócenia dużych drapieżników na tereny, na których kiedyś żyły. Zachodnia część Karpat, zlokalizowana na granicy czesko-słowackiej to ważny obszar występowania dużych drapieżników. Projekt dotyczy przede wszystkim gatunków, które na początku XXw. zostały zupełnie wytępione na tym obszarze, tzn. wilka szarego (*Canis lupus europaeus*), rysia (*Lynx lynx*) i niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos arctos*). W latach 50-tych XXw. rysie rozpoczęły powrót na te tereny, przede wszystkim z Karpat słowackich. Na początku lat 70-tych pojawiły się niedźwiedzie, a w 1994 powróciły wilki. Pomimo, że są to gatunki znajdujące się pod ochroną, nadal stanowią cel dla kłusowników, którzy stanowią główne zagrożenie dla tych zwierząt.

Projekt składa się z dwóch części. Pierwsza związana jest z monitorowaniem i ochroną dużych drapieżników przez tzw. „Wilcze Patrole”. W ramach tej części projektu podejmowane są działania przeciw kłusownictwu, usuwanie sidła, monitorowanie zwierząt w lasach i sporządzanie map ich występowania. Na drugą część projektu składają się działania edukacyjne i podnoszące świadomość i wiedzę społeczeństwa na temat wilków, niedźwiedzi i rysów.

„Wilcze Patrole” to niewielkie grupy przeszkolonych wolontariuszy (2-4 osoby), którzy patrolują określony obszar, w celu zapobieżenia nielegalnym polowaniom na gatunki chronione. W tym roku ponad 50 nowych wolontariuszy dołączyło do Patroli. Wszyscy zostali odpowiednio przeszkoleni przez ekspertów z Dyrekcji Rezerwatu Krajobrazu w Beskidach i organizacji pozarządowej „Beskydcan”.

Prawie 100 osób zaangażowanych było w 30 akcji monitorujących populację dużych drapieżników, przeprowadzonych od listopada 2005r. do kwietnia 2006r., które w znaczący sposób wpłynęły na ograniczenie działań kłusowników. Wolontariusze ustawili w pobliżu infrastruktury myśliwskiej (ambony) tablice informujące o tym, że dany obszar jest regular-

nie monitorowany. Ilość odkrywanych i likwidowanych nielegalnych sidła w ostatnich latach systematycznie spada, dzięki działaniom Wilczych Patroli.

Druga część projektu ma charakter informacyjno-edukacyjny i zawiera działania prowadzone zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym. W jesieni 2005r. i wiosną 2006r. we współpracy ze słowackim ruchem WILK zorganizowaliśmy 8 debat w miejscowościach położonych w pobliżu naturalnych siedlisk dużych zwierząt mięsożernych.

Wydaliśmy broszurę pt. „Wilki i rys strzegą naszych lasów”, w której staramy się wyjaśnić rolę, jaką duże drapieżniki odgrywają w ekosystemach leśnych. Broszury były dystrybuowane przez Wilcze Patrole wśród turystów oraz w schroniskach górskich. Wolontariusze monitorujący teren odgrywają ważną rolę w angażowaniu lokalnych mieszkańców w ochronę dużych drapieżników – oprócz informowania i edukacji turystów, kontaktują się również z hodowcami owiec, ponieważ to ich stada najczęściej cierpią na skutek ataków dzikich zwierząt.

Na szczeblu krajowym, dzięki współpracy z Agencją Ochrony Przyrody i Krajobrazu CR oraz Czeską Akademią Nauk, opracowaliśmy plan działań dotyczący ochrony dużych zwierząt mięsożernych. U uruchomiliśmy też nowy portal internetowy poświęcony tym zwierzętom (www.selmy.cz). Ponadto, dzięki funduszom od indywidualnych darczyńców ustanowiliśmy nagrodę w wysokości 50.000 czeskich koron dla osób, które przekażą nam informacje o kłusownikach. Mamy nadzieję, że w ten sposób uda się zdemaskować kłusowników i zniechęcić myśliwych do nielegalnych polowań na chronione zwierzęta. 25 000 ulotek z informacją o nagrodzie zostało rozdyskrebowanych wśród mieszkańców Karpat.

Działania, które realizowaliśmy w okresie ostatnich dwóch lat, były możliwe dzięki wsparciu Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, Komisji Europejskiej (Program YOUTH), Audubon Naturalist Society, Friends of the Earth Europe, Ministerstwu Edukacji Republiki Czeskiej i darczyńcom indywidualnym. ■

Biuletyn przygotowany przez Grupę Roboczą ds. Komunikacji CERi.

Biuletyn wydano dzięki współfinansowaniu z Komisji Europejskiej.

Redakcja:

Tamara Malkova
Iryna Rozmaritsa
(Centrum Informacji „Green Dossier”, Ukraina,
www.dossier.kiev.ua,
tamara@bg.net.ua)

Opracowanie graficzne:

Riki Watzka
www.RWDESIGN.SK

Printed on recycled paper.

Wydarzenia 2006:

- **3-6 sierpnia 2006**, 12 warsztaty stolarstwa artystycznego, Urgatina, Velke Karlovice, Czeskie Karpaty.
- **12-13 sierpnia 2006**, tradycyjny jarmark w eko-muzeum, Roznov pod Radhostem, Republika Czeska.
- **11-12 września 2006**, spotkanie przygotowawcze stron Konwencji Karpackiej, Wiedeń, Program Środowiskowy ONZ – UNEP (pełniący funkcję sekretariatu Konwencji Karpackiej).
- **24 września 2006**, Święto Jabłka oraz jarmark tra-

dycyjnych wyrobów rzemiosła artystycznego, Hostetin, Republika Czeska.

- **Jesień 2006**, pierwsza konferencja stron Konwencji Karpackiej, Rumunia lub Ukraina.
- **Listopad 2006**, szkolenie dla wolontariuszy, którzy chcieliby dołączyć do projektu Wilczy Patrol, Olomuniec, Republika Czeska (więcej: Miroslav Kutal, vlici.hlidky@hnutiduha.cz; www.selmy.cz).
- **2 grudnia 2006**, jarmark Św. Mikołaja, Valasske Klobouky, Republika Czeska.